

Rakkauskirjeitä murhaajille

Heinäkuun 24. päivänä vuonna 1979 Ted Bundy kävelee vartijoiden saattamana Floridan korkeimman oikeuden tuomarin eteen. Oikeussalin kylmien seinien sisällä huokuu lämpö, kun yleisö velloo levottomasti Bundyn astuessa sisään. Naisia väkijoukossa on tusinoittain. Harva heistä tuntee Bundyn, saattikka on koskaan tavannut häntä. Osa heistä on lähettänyt Bundylle rakkautta tihkuvia kirjeitä vankilaan, ja jotkut ovat jopa värjänneet hiuksensa, jotta ne olisivat samanväriset kuin Bundyn uhreilla. Astellessaan paikalleen Yhdysvaltain tunnetuin sarjamurhaaja, raiskaaja ja pahoinpitelijä Ted Bundy katselee mielihyvää kummuten ihailija-armadaansa. Kahdeksantoista kuukautta sitten Bundy murhasi kaksi naista ja pahoinpiteli kolmea paettuaan vankilasta. Silti salissa kuohuu ihannointi murhaajaa kohtaan, ja vuosittain Yhdysvalloissa lähetetään satoja rakkauskirjeitä vakaviin rikoksiin syyllistyneille vangeille, joita lähettäjät itsekään eivät usein tunne.

“Luoja! Mitä minä olenkaan palvonut! Silmät ovat paholaisen”, Basil Hallward huudahtaa katsellessaan rakastamansa ystävän Dorian Grayn sielun heijastusta tämän muotokuvassa. Oscar Wilden goottilaisessa romaanissa *Dorian Grayn muotokuva* (1891) Dorian Gray rukoilee, että hän pysyisi ikuisesti nuorena ja kauniina, kun hänen muotokuvansa vanhenisi ja kärsisi hänen puolestaan. Toive käy toteen, ja Dorian Gray ajautuu pinnallisuuden, huumeiden sekä murhien tielle. Dorianin ystävä ja muotokuvan maalaaja Basil Hallward tietää toverinsa teoista sekä kyseenalaisesta maineesta mutta luulee silti pystyvänsä kääntämään Dorianin suunnan. Vielä hetkeä ennen kuin Dorian lopulta murhaa tämän, Basil uskottelee itselleen, että Dorian on pelastettavissa. Basil on rakastunut hirviöön. Samoin kuin naiset, jotka ihastuivat Ted Bundyyn, Basil luulee turhaan pystyvänsä muuttamaan Dorianin hyväksi yksinomaan rakkautensa voimalla.

Yksi syy rikollisista viehättymiseen on virheellinen käsitys siitä, että rakastamansa henkilön voi muuttaa rakkauden avulla kokonaan. Vankilassa oleva rikollinen saatetaan myös nähdä täydellisen etäisenä kumppanina: häneen ei tarvitse sitoutua, mutta palavista tunteista ja kirjeenvaihdosta voi silti nauttia. Tätä rikollisiin ihastumista tai seksuaalisen

mielenkiinnon kokemista heitä kohtaan kutsutaan hybristofiliaksi. Ted Bundyn ja muiden julkisten rikollisten kohdalla hybristofiliaa terävöittää entisestään huomionkipeys. Yksi tunnettuihin rikollisiin ihastumisen lähteistä on kuitenkin myös totuutta vääristelevä käsitys, jonka mukaan nämä rikolliset ovat karismaattisia, älykkäitä ja vahvoja. Basilin maalaaman muotokuvan alkuperäinen kaunis ulkomuotokin kuvaa Basilin ihannetta Dorianista, hänen mielensä värittämää kuvaa Dorianin persoonallisuudesta ja hyvyydestä. Samoin kuin Basil haluaa loppuun saakka uskoa, että Dorian on pelastettavissa, Ted Bundyn vaimo Carole Ann Boone väitti puolisonsa kuolemaan saakka, että syytökset tätä kohtaan ovat perusteettomia.

Rikolliset kiehtovat ihmisiä myös samasta syystä kuin rikokset ja vaara ylipäättään: tunnepitoinen sisältö on aivoille kutkuttavaa. Ihmiset suuntaavat luontaisesti tarkkaavaisuutensa voimakkaita tunteita herättävään sisältöön. Tätä kutsutaan tarkkaavaisuusvinoumaksi. Evolutiivisesti tarkkaavaisuusvinouma on ollut elintärkeä selviytymisen kannalta, sillä sen avulla pystymme seulomaan ärsykkeiden jatkuvasta tulvasta kaikista olennaisimman tiedon. Tarkkailemalla vaaraa etäältä ihminen on lisäksi pystynyt oppimaan, miten siltä voi suojautua. Tämä sama mekanismi ohjaa meitä lukemaan dekkareita, katsomaan true crime -sarjoja ja osaa meistä jopa ihastumaan rikollisiin. Murhaajiin rakastuminen voi olla jyrkänteen reunalla seisomisen tavoin mitä ihastuttavinta adrenaliinin ja vaaran huumaa, kunhan pudotus ei ole liian lähellä. Mutta mitä tapahtuu, jos vaihtoehtona ei olekaan jyrkänteellä seisominen vaan ainoastaan sen hylkääminen tai siltä putoaminen?

Robert Louis Stevensonin goottilainen pienoisoromaani *Tohtori Jekyll ja herra Hyde* (1886) kertoo tohtori Henry Jekyllistä, tiedemiehestä, joka onnistuu rohdon avulla erottamaan pahan puolen sielustaan ja muuttumaan sitä juodessaan Edward Hydeksi, hänen sielunsa pahan puolen ruumiillistumaksi. Niin Dorian Gray kuin Henry Jekyllkin ovat sairaalloisen kiinnostuneita sielujensa pahuudesta; Henry Jekyll siihen pisteeseen saakka, ettei hän pysty päästämään irti mahdollisuudesta muuttua Hydeksi edes entisen itsensä menettämisen uhalla. Hyden lumo syntyy siitä rajattomasta vapaudesta, jonka täksi estottomaksi otukseksi muuttuminen tarjoaa. Jekyllin oman elämän rajoittuneen,

tahrattoman kiillon ansiosta Hyden suomat nautinnot tuntuvat liian suurilta hylättäviksi, joten Jekyll uhmaa kohtaloaan roikottamalla itseään jyrkänteen reunalla vain pitääkseen Hydestä kiinni. Rikolliset, kuten Hydekin, ovat äärimmäinen esimerkki rajojen rikkomisesta. Tarkasti säännellyssä maailmassa murhaajien vapautuneisuus voi tuntua jopa lumoavalta, kiihottavalta tai tavoiteltavalta. Tällöin ihmisistä saattaa tuntua paremmalta uhmata jyrkänteen pohjalla tyrskyävää aallokkoa kuin olla ikinä näkemättä reunalta avautuvaa aavaa vapautta.

Kaikista mukavin paikka suurimmalle osalle meistä tarkastella jyrkänteen reunaa on kuitenkin turvasta pleksilasin takaa. Kun kahlasin lävitse BBC:n Uutta Sherlockia, järkytyin siitä, kuinka viehättäväksi koin Jim Moriartyn, täysin kajahtaneen ja makaaberin murhamiehen. Fiktiivisiä pahiksia kohtaan on helpompi tuntee vetovoimaa, sillä heille voidaan luoda täysin uusi persoona vailla todellisuuden tuomaa taakkaa. Katsojat voivat kehittää Moriartylle surullisen taustatarinan, jolla hänen tekojaan oikeutetaan; kuvitella, että hän muuttuisi, kunhan hän saisi osakseen vähän rakkautta; elätellä vailla minkäänlaisia rajoitteita fantasiaa, jossa hän olisi täydellinen kumppani. Tätä kummallista kiinnostusta ja viehätystä pahoja hahmoja kohtaan voidaan havaita monissa muissa teoksissa, ja palasia siitä näkyi jo antiikin ajoilla. Moriarty on moderni, maskuliininen femme fatale. Koko femme fatalen arkkityyppi leikittelee jyrkänteen reunalla tanssahtelulla: mikä onkaan viehättävämpää kuin hurmaava nainen, jonka pauloihin lankeaminen saattaisi merkitä jopa kuolemaa? Femme fatalea inspiroineiden seireenien kiinnostavuus ei synny siitä, että ne hurmaavat merimiehet laulullaan, vaan siitä, että ne tappavat hurmaamansa miehet.

Median ja murhatarinoiden viihdekäytön myötä fiktion ja todellisuuden rajojen sekoittamisesta on tullut helpompaa. Alamme suhtautumaan tosielämän tapahtumiin viihteenä: fiktiona, jolle voimme luoda omat merkityksemme. Ted Bundysta tulee Jim Moriarty, kun hänen ihailijansa alkavat näkemään hänet sarjan hahmona ja maalaamaan hänestä idealisoitua kuvaa mielessään. Kuuluisien murhaajien kuolemien jälkeen on syntynyt jopa kokonaisia faniryhmiä, jotka rakentavat yhteisestä fantasiaa valitsemastaan henkilöstä, ja yhä useammin rakastumme ideaan ihmisestä - emme itse ihmiseen. Basil

Hallward ei päässyt yli rakkaudestaan Dorian Grayhin ennen kuin oli liian myöhäistä, Henry Jekyll ei irrottanut otettaan Edward Hydestä ennen kuin muuttui lopullisesti täksi sielunsa synkäksi puoleksi, ja verkon syövereistä löytyy vieläkin ihmisiä, joille Bundy on pakkomielle sekä unelmien satuprinssi, vaikka sarjamurhaajan kuolemasta on kulunut jo 35 vuotta. Siinä, että ihannoimme ihmisiä ja luomme heistä täydellisyyden perikuvia mielikuvituksen varjolla, piilee vaara oman itsensä menettämisestä.

Mediassa näkyvä rakkauden idylli tuntuu toittavan sanomaa: "Tavoittele rakkautta hinnalla millä hyvänsä niin saat rakastettusi!" Rakkaus muuttaa meitä, mutta se, että yritämme muuttaa itseämme, jotta tavoittaisimme jonkin ihannekuvan rakkaudesta, on huolestuttavaa. Tämä ilmiö pulpahtaa pintaan myös tavassa, jolla nuoret nykyään suhtautuvat ihastuksiinsa. Pohdin psykologian tunnilla, miten minun pitäisi istua, jotta ihastukseni pitäisi minusta; miten minun pitäisi pukeutua, jotta hän pitäisi minusta; minkälainen minun pitäisi olla, jotta hän pitäisi minusta. Mutta eikö olisi toivottavaa, että hän pitäisi minusta oman luonteeni takia eikä siksi, että muutin luonteeni hänelle sopivaksi? Mitä meille tapahtuu, kun kävelemme liian lähelle jyrkänteen reunaa toisen ihmisen vuoksi? Miten käy niille, joiden rakkauskirjeet vankilaan perustuvat valheisiin ja fantasioihin? Mitä meistä jää jäljelle, kun rakastumme hirviöön?